

ΕΝΑ

Μπουένος Άιρες. 1950.

Το πλοίο ήταν το ατμόπλοιο «SS Giovanni», όνομα αρκετά ταιριαστό, μια που τουλάχιστον τρεις από τους επιβάτες του, ανάμεσά τους κι εγώ, υπήρξαμε μέλη των Ες Ες. Ήταν ένα πλοίο μεσαίου μεγέθους με δύο φουγάρα, καλά εξοπλισμένο μπαρ και ιταλικό εστιατόριο. Αυτό ήταν καλό αν σου άρεσε το ιταλικό φαγητό, αλλά έπειτα από τέσσερις βδομάδες στη θάλασσα, πηγαίνοντας με ταχύτητα οχτώ κόμβων σε όλο το ταξίδι από τη Γένοβα, δεν μου άρεσε και δεν στενοχωρήθηκα όταν αποβιβαστήκαμε. Ή δεν κάνω για ναυτικός ή κάποιο πρόβλημα είχα, πέρα από τις παρέες που έκανα το τελευταίο διάστημα.

Μπήκαμε στο λιμάνι του Μπουένος Άιρες μέσα από τον γκρίζο Ρίο δε λα Πλάτα, κι αυτό έδωσε σ' εμένα και στους δύο συνταξιδιώτες μου την ευκαιρία να αναλογιστούμε την ένδοξη ιστορία του ανίκητου γερμανικού ναυτικού μας. Κάπου στον πυθμένα του ποταμού, κοντά στο Μοντεβιδέο, βρισκόταν το ναυάγιο του «Γκραφ Σπέε», ενός θωρηκτού που, παραμένοντας αήττητο, αυτοβυθίστηκε με εντολή του πλοιάρχου του τον Δεκέμβριο του 1939, για να μην πέσει στα χέρια των Βρετανών. Απ' όσο γνωρίζω, αυτή ήταν η μοναδική στιγμή που ο πόλεμος πλησίασε κάπως στην Αργεντινή.

Στη Βόρεια Λεκάνη δέσαμε μπροστά στο Τελωνείο. Μια σύγχρονη πόλη με ψηλά τσιμεντένια κτίρια απλωνόταν στα δυτικά μας, πέρα από χιλιόμετρα σιδηροτροχιών, τις αποθήκες και τα

σφαγεία, απ' όπου ξεκίνησε το Μπουένος Άιρες – εκεί έφταναν τα γελάδια από όλες τις πάμπες της Αργεντινής και σφάζονταν σε βιομηχανική κλίμακα. Μέχρι εδώ όλα αυτά φαντάζουν πολύ γερμανικά. Μετά όμως τα κουφάρια καταψύχονταν και μεταφέρονταν σε όλο τον κόσμο. Οι εξαγωγές βοδινού κρέατος από την Αργεντινή είχαν χαρίσει πλούτο στη χώρα και είχαν κάνει το Μπουένος Άιρες την τρίτη μεγαλύτερη πόλη της αμερικανικής ηπείρου, μετά τη Νέα Υόρκη και το Σικάγο.

Οι τρία εκατομμύρια κάτοικοι χρησιμοποιούσαν για τους εαυτούς τους τη λέξη *porteños* – λιμανίσιοι –, που ακούγεται ευχάριστα ρομαντική. Οι δύο φίλοι μου κι εγώ χρησιμοποιούσαμε για τους εαυτούς μας τη λέξη πρόσφυγες, που ακούγεται καλύτερα από τη λέξη φυγάδες. Αυτό ήμαστε όμως. Καλώς ή κακώς κάποιο είδος δικαιοσύνης μάς περίμενε όλους επιστρέφοντας στην Ευρώπη, και τα διαβατήρια του Ερυθρού Σταυρού που είχαμε απέκρυπταν την πραγματική μας ταυτότητα. Εγώ δεν ήμουν στην πραγματικότητα ο δόκτωρ Κάρλος Χάουσερ, όπως ακριβώς ο Άντολφ Άιχμαν δεν ήταν ο Ρικάρντο Κλέμεντ και ο Χέρμπερτ Κούλμαν δεν ήταν ο Πέδρο Γκέλερ. Οι Αργεντινοί δεν είχαν πρόβλημα μ' αυτό. Δεν νοιάζονταν για το ποιοι ήμαστε, ούτε για το τι είχαμε κάνει κατά τη διάρκεια του πολέμου. Παρ' όλα αυτά, εκείνο το ψυχρό και υγρό χειμωνιάτικο πρωινό του Ιουλίου του 1950, φαίνεται πως υπήρχαν ορισμένες τυπικές διαδικασίες ακόμα που έπρεπε να τηρηθούν.

Ένας υπάλληλος της υπηρεσίας μετανάστευσης και ένας τελωνειακός ανέβηκαν στο πλοίο και ενώ κάθε επιβάτης έδειχνε τα χαρτιά του, του έκαναν ερωτήσεις. Μπορεί αυτοί οι δύο τύποι να μη νοιάζονταν για το ποιοι ήμαστε ή τι είχαμε κάνει, αλλά κατάφεραν να μας δημιουργήσουν την αντίθετη εντύπωση. Ο υπάλληλος της υπηρεσίας μετανάστευσης με το καστανοκόκκινο πρόσωπο κοίταξε το κάπως διαλυμένο διαβατήριό του Άιχμαν και

μετά τον ίδιο τον Άιχμαν, λες και είχαν μόλις επιστρέψει από το επίκεντρο κάποιας επιδημίας χολέρας. Αυτό δεν απείχε και πολύ από την πραγματικότητα. Η Ευρώπη είχε μόλις αρχίσει να αναρρώνει από μια ασθένεια που λεγόταν ναζισμός και είχε σκοτώσει πάνω από πενήντα εκατομμύρια ανθρώπους.

«Επάγγελμα;» ρώτησε τον Άιχμαν ο υπάλληλος.

Το πρόσωπο του Άιχμαν, ψυχρό σαν μπαλτάς, συσπάστηκε νευρικά.

«Τεχνικός», είπε και σκούπισε το μέτωπό του με ένα μαντίλι.

Δεν έκανε βεβαίως ζέστη, αλλά ο Άιχμαν έμοιαζε να νιώθει μια άλλου είδους ζέστη, διαφορετική απ' όποιον άλλο έχω ποτέ γνωρίσει.

Στο μεταξύ ο τελωνειακός, που μύριζε σαν εργοστάσιο πούρων, γύρισε προς το μέρος μου. Τα ρουθούνια του άνοιξαν, λες και οσφραϊνόταν τα χρήματα που είχα στην τσάντα μου, και μετά σήκωσε το σκασμένο άνω χείλος του και αποκάλυψε τα δόντια του, που έμοιαζαν με μπαμπού, σχηματίζοντας κάτι που σε αυτή τη δουλειά μάλλον περνιόταν για χαμόγελο. Είχα περίπου τριάντα χιλιάδες αυστριακά σελίνια σε εκείνη την τσάντα, τα οποία στην Αυστρία ήταν πολλά λεφτά, αλλά αν τα μετέτρεπες σε πραγματικό χρήμα, δεν ήταν και τόσο πολλά. Δεν περίμενα από εκείνον να το ξέρει. Η εμπειρία μου λέει ότι οι τελωνειακοί μπορούν να κάνουν σχεδόν τα πάντα, εκτός από το να φανούν γενναιόδωροι ή επεικειές όταν βλέπουν μπροστά στα μάτια τους μεγάλες ποσότητες μετρητών.

«Τι έχει μέσα η τσάντα;» ρώτησε.

«Ρούχα. Είδη προσωπικής περιποίησης. Μερικά χρήματα».

«Θα θέλατε να μου τα δείξετε;»

«Ναι, βέβαια», είπα, παρότι καθόλου δεν ήθελα. «Ευχαρίστως».

Σήκωσα με δυσκολία την τσάντα, την ακούμπησα σε ένα πρόχειρο τραπέζι και ήμουν έτοιμος να την ανοίξω, όταν ένας άντρας

ανέβηκε τρέχοντας τη διαβάθρα του πλοίου φωνάζοντας κάτι στα ισπανικά και μετά είπε στα γερμανικά:

«Δεν υπάρχει πρόβλημα. Συγγνώμη που άργησα. Δεν υπάρχει λόγος για όλες αυτές τις τυπικότητες. Πρόκειται για παρεξήγηση. Τα χαρτιά σας είναι εντάξει. Το ξέρω γιατί τα ετοίμασα εγώ ο ίδιος».

Είπε και κάτι άλλο στα ισπανικά, ότι εμείς οι τρεις ήμασταν σημαντικοί επισκέπτες από τη Γερμανία, και αμέσως η συμπεριφορά των δύο υπαλλήλων άλλαξε. Στάθηκαν και οι δύο προσοχή. Ο υπάλληλος της υπηρεσίας μεταναστευσης που ήταν μπροστά στον Άιχμαν του επέστρεψε το διαβατήριό του, χτύπησε τα τακούνια του και χαιρέτησε ναζιστικά τον πιο καταζητούμενο άνθρωπο στην Ευρώπη με ένα δυνατό «Χάιλ Χίτλερ», που θα πρέπει να ακούστηκε σε όλο το κατάστρωμα.

Ο Άιχμαν πήρε διάφορες αποχρώσεις του κόκκινου και σαν γιγάντια χελώνα ζάρωσε και τρύπωσε λίγο μέσα στο γιακά του παλτού που φορούσε, λες και ήθελε να ανοίξει η γη και να τον καταπιεί. Ο Κούλμαν κι εγώ γελάσαμε δυνατά, απολαμβάνοντας την αμηχανία και την αναστάτωση του Άιχμαν, ο οποίος άρπαξε το διαβατήριό του, κατέβηκε ορμητικά τη σανιδόσκαλα και πάτησε στην αποβάθρα. Γελούσαμε ακόμη όταν μπήκαμε μαζί του σε ένα μεγάλο αμερικάνικο αυτοκίνητο με μια ταμπέλα στο παρμπρίζ που έγραφε VIANORD.

«Δεν ήταν καθόλου αστείο αυτό», είπε ο Άιχμαν.

«Μα φυσικά», είπα. «Αυτό είναι που το κάνει τόσο αστείο».

«Έπρεπε να 'βλεπες το πρόσωπό σου, Ρικάρντο», είπε ο Κούλμαν. «Τι στο καλό τον έπιασε και είπε αυτό το πράγμα; Και μάλιστα σ' εσένα;» Ο Κούλμαν ξανάρχισε να γελάει. «Άκου Χάιλ Χίτλερ!»

«Νομίζω ότι έκανε αρκετά καλά το χαιρετισμό», είπα. «Για ερασιτέχνης».

Ο οικοδεσπότης μας κάθισε στη θέση του οδηγού, γύρισε και μας έσφιξε το χέρι.

«Συγγνώμη για πριν», είπε στον Άιχμαν. «Κάποιοι απ' αυτούς τους υπαλλήλους είναι εντελώς άξεστοι, σκέτα γουρούνια. Μάλιστα η λέξη που χρησιμοποιούμε για τους δημόσιους υπαλλήλους και για τα γουρούνια είναι η ίδια. *Chanchos*. Τους λέμε *chanchos*. Δεν θα μου φαινόταν περίεργο αν αυτός ο ηλίθιος πιστεύει ότι ο Χίτλερ είναι ακόμη ο ηγέτης της Γερμανίας».

«Θεέ μου, μακάρι να ήταν», μουρμούρισε ο Άιχμαν, στρέφοντας το βλέμμα του στην οροφή του αυτοκινήτου. «Μακάρι να ήταν».

«Είμαι ο Χορστ Φούλντερ», είπε ο οικοδεσπότης μας. «Αλλά οι φίλοι μου στην Αργεντινή με λένε Κάρλος».

«Τι μικρός είναι ο κόσμος», είπα. «Έτσι με λένε κι εμένα οι δικοί μου φίλοι στην Αργεντινή. Και οι δύο».

Ο κόσμος που κατέβαινε από τη διαβάθρα του πλοίου κοιτούσε περίεργα το αυτοκίνητο και τον Άιχμαν.

«Μπορούμε να φύγουμε από δω;» είπε. «Σας παρακαλώ».

«Ας του κάνουμε τη χάρη, Κάρλος», είπα. «Πριν αναγνωρίσει κανείς τον Ρικάρντο από δω και πάρει τηλέφωνο τον Νταβίντ Μπεν Γκουριόν».*

«Δεν θα έκανες τέτοια αστεία αν ήσουν στη θέση μου», είπε ο Άιχμαν. «Τα σαπούνια θα έκαναν τα πάντα για να με σκοτώσουν».

Ο Φούλντερ έβαλε μπρος το αυτοκίνητο και ο Άιχμαν φάνηκε να χαλαρώνει αμέσως καθώς απομακρυνόμασταν ήρεμα.

«Μια που ανέφερες τα σαπούνια», είπε ο Φούλντερ, «πρέπει να δούμε τι θα κάνουμε αν σας αναγνωρίσουν».

«Εμένα δεν πρόκειται να με αναγνωρίσει κανείς», είπε ο Κούλμαν. «Εξάλλου με ψάχνουν οι Καναδοί, όχι οι Εβραίοι».

«Όπως και να 'χουν τα πράγματα», είπε ο Φούλντερ, «εγώ θα

* Κύριος ιδρυτής και πρώτος πρωθυπουργός του κράτους του Ισραήλ. (Σ.τ.Μ.)

σας τα πω. Μετά τους Ισπανούς και τους Ιταλούς τα σαπούνια είναι η μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα στη χώρα. Μόνο που εμείς τους αποκαλούμε *Los Russos*, επειδή οι περισσότεροι ήρθαν εδώ για να ξεφύγουν από το πογκρόμ του τσάρου της Ρωσίας».

«Ποιο απ' όλα;» ρώτησε ο Άιχμαν.

«Τι εννοείς;»

«Έγιναν τρία πογκρόμ», είπε ο Άιχμαν. «Ένα το 1821, ένα ανάμεσα στο 1881 και στο 1884 και ένα τρίτο που ξεκίνησε το 1903. Το πογκρόμ του Κίσινεφ».

«Ο Ρικάρντο ξέρει τα πάντα για τους Εβραίους», είπα. «Εκτός από το πώς να τους φέρεται με καλοσύνη».

«Α, νομίζω πως είναι από το πιο πρόσφατο πογκρόμ», είπε ο Φούλντνερ.

«Λογικό», είπε ο Άιχμαν αγνοώντας με. «Αυτό του Κίσινεφ ήταν το χειρότερο».

«Τότε ήρθαν οι περισσότεροι απ' αυτούς στην Αργεντινή νομίζω. Υπάρχουν κάπου διακόσιες πενήντα χιλιάδες Εβραίοι εδώ στο Μπουένος Άιρες. Μένουν κυρίως σε τρεις περιοχές, τις οποίες θα σας συμβούλευα να αποφύγετε. Στο Βίγια Κρέσπο κατά μήκος της λεωφόρου Κοριέντες, στο Μπελγκράνο και στο Όνσε. Αν καταλάβετε ότι σας έχουν αναγνωρίσει, μην πανικοβληθείτε και μην κάνετε σκηνή. Μείνετε ψύχραιμοι. Οι μπάτσοι εδώ είναι πολύ αυστηροί και όχι και πολύ έξυπνοι. Σαν εκείνο τον *chanchó* στο πλοίο. Αν γίνει φασαρία, το πιθανότερο είναι να συλλάβουν κι εσάς και τον Εβραίο που νομίζει ότι σας αναγνώρισε».

«Άρα δεν υπάρχει και μεγάλη πιθανότητα για κανένα πογκρόμ εδώ, έτσι;» παρατήρησε ο Άιχμαν.

«Προς Θεού, όχι», είπε ο Φούλντνερ.

«Ευτυχώς», είπε ο Κούλμαν. «Δεν αντέχω άλλο αυτές τις ανοησίες».

«Η τελευταία φορά που έγινε κάτι παρόμοιο ήταν η λεγόμενη

Τραγική Εβδομάδα. Αλλά κι εκεί το θέμα ήταν κυρίως πολιτικό. Αναρχικοί, ξέρετε. Ήταν το 1919».

«Αναρχικοί, μπολσεβίκοι, Εβραίοι, όλοι το ίδιο είναι», είπε ο Άιχμαν, που είχε γίνει ασυνήθιστα ομιλητικός.

«Βεβαίως κατά τη διάρκεια του πολέμου η κυβέρνηση έβγαλε διάταγμα με το οποίο απαγόρευε τη μετανάστευση Εβραίων στην Αργεντινή. Τελευταία όμως τα πράγματα άλλαξαν. Οι Αμερικανοί ασκούν πίεση στον Περόν να χαλαρώσει την πολιτική μας απέναντι στους Εβραίους και να τους επιτρέψει να έρθουν να εγκατασταθούν εδώ. Δεν θα μου φαινόταν περίεργο αν οι περισσότεροι επιβάτες στο πλοίο σας ήταν Εβραίοι».

«Πολύ παρήγορη σκέψη», είπε ο Άιχμαν.

«Δεν πειράζει», επέμεινε ο Φούλντνερ. «Είστε ασφαλείς εδώ. Οι *porteños* δεν δίνουν δεκάρα τσακιστή για το τι έγινε στην Ευρώπη, ούτε βέβαια για το τι έπαθαν οι Εβραίοι. Εξάλλου κανείς εδώ δεν πιστεύει ούτε τα μισά απ' όσα γράφτηκαν στις αγγλόφωνες εφημερίδες ή εμφανίστηκαν στα επίκαιρα».

«Και τα μισά να πιστεύουν, άσχημο είναι», μουρμούρισα.

Αυτό ήταν αρκετό για να σταματήσει αυτή τη συζήτηση, η οποία είχε αρχίσει να μη μου αρέσει καθόλου. Όμως κυρίως αυτό που δεν μου άρεσε ήταν ο Άιχμαν. Προτιμούσα τον άλλο Άιχμαν. Εκείνον που είχε περάσει τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες σχεδόν αμίλητος, χωρίς να εκφράζει τις αποκρουστικές απόψεις του. Για τον Κάρλος Φούλντνερ δεν μπορούσα ακόμη να έχω άποψη, ήταν νωρίς.

Απ' ό,τι έδειχνε το πίσω μέρος του κεφαλιού του, που ήταν καλολαδωμένο με μπριγιαντίνη, ο Φούλντνερ θα πρέπει να ήταν γύρω στα σαράντα. Μιλούσε καλά γερμανικά, αλλά με κάπως απαλή χροιά στις παρυφές των φθόγγων. Για να μιλήσεις σωστά τη γλώσσα του Γκαίτε και του Σίλερ, πρέπει να περάσεις πρώτα τα φωνήεντά σου από ξύστρα. Του άρεσε πολύ να μιλάει, ήταν

φανερό. Δεν ήταν ψηλός, ούτε εμφανίσσιμος, δεν ήταν όμως ούτε κοντός ούτε άσχημος, ήταν απλώς συνηθισμένος, με καλό κοστούμι, καλούς τρόπους και καλό μανικιούρ. Του έριξα μία ακόμα ματιά όταν σταμάτησε σε μια ισόπεδη διάβαση και γύρισε να μας προσφέρει τσιγάρο. Το στόμα του ήταν πλατύ και λάγνο, τα μάτια του τεμπέλικα αλλά έξυπνα και το μέτωπό του ψηλό σαν τρούλος εκκλησίας. Αν έκανες διανομή ρόλων σε ταινία, θα τον επέλεγες να παίζει κάποιον ιερέα ή δικηγόρο, ή ίσως διευθυντή ξενοδοχείου. Πάτησε με τον αντίχειρα έναν αναπτήρα Ντάνχιλ, άναψε το τσιγάρο του και άρχισε να μας μιλά για τον εαυτό του. Δεν είχα πρόβλημα μ' αυτό. Τώρα που δεν μιλούσαμε πλέον για Εβραίους, ο Άιχμαν κοίταζε με απλανές βλέμμα έξω από το παράθυρο και έμοιαζε να πλήττει. Εγώ όμως είμαι από τους ανθρώπους που ακούν ευγενικά τις ιστορίες του λυτρωτή τους. Στο κάτω κάτω γι' αυτό με έστειλε η μητέρα μου στο κατηχητικό.

«Γεννήθηκα εδώ, στο Μπουένος Άιρες, οι γονείς μου ήταν Γερμανοί μετανάστες», είπε ο Φούλντνερ. «Για ένα διάστημα όμως γυρίσαμε στη Γερμανία και μείναμε εκεί, στο Κάσελ, όπου πήγα σχολείο. Όταν τελείωσα το σχολείο, δούλεψα στο Αμβούργο. Μετά, το 1932, μπήκα στα Ες Ες, έγινα λοχαγός και πήγα με απόσπαση στην Υπηρεσία Ασφαλείας, για να διευθύνω μια επιχείρηση συλλογής πληροφοριών εδώ στην Αργεντινή. Μετά το τέλος του πολέμου εγώ και μερικοί άλλοι φτιάξαμε το Vianord, ένα ταξιδιωτικό γραφείο, με σκοπό να βοηθήσουμε τους παλιούς μας συντρόφους να δραπετεύσουν από την Ευρώπη. Βεβαίως τίποτα απ' όλα αυτά δεν θα ήταν δυνατόν χωρίς τη βοήθεια του προέδρου και της γυναίκας του, της Εύας. Όταν η Εβίτα ταξίδεψε στη Ρώμη και συναντήθηκε με τον Πάπα το 1947, άρχισε να βλέπει πως ήταν αναγκαίο άνθρωποι σαν εσάς να έχουν την ευκαιρία για ένα νέο ξεκίνημα στη ζωή».

«Ωστε λοιπόν υπάρχει τελικά κάποιος αντισημιτισμός στη χώρα», σχολίασα.

Ο Κούλμαν γέλασε, το ίδιο και ο Φούλντνερ. Όμως ο Άιχμαν παρέμεινε σιωπηλός.

«Πολύ χαίρομαι που βλέπω πάλι Γερμανούς», είπε ο Φούλντνερ. «Το χιούμορ δεν είναι από τα εθνικά χαρακτηριστικά των Αργεντινών. Παραείναι απασχολημένοι με την αξιοπρέπειά τους και δεν γελούν εύκολα με τίποτα, πόσο μάλλον με τον εαυτό τους».

«Κάνουν σαν φασίστες δηλαδή», είπα.

«Άλλη ιστορία κι αυτή. Ο φασισμός εδώ είναι μόνο επιφανειακός. Οι Αργεντινοί δεν έχουν ούτε τη βούληση ούτε την προδιάθεση να γίνουν κανονικοί φασίστες».

«Ίσως να μου αρέσει εδώ περισσότερο απ' ό,τι νόμιζα», είπα.

«Μάλιστα», είπε ο Άιχμαν.

«Μη με παρεξηγείτε, χερ Φούλντνερ», είπα. «Εγώ δεν είμαι τόσο μανιακός όσο ο φίλος μας από δω με το παπιγιόν και τα γυαλιά. Εκείνος βρίσκεται σε άρνηση. Απέναντι σε πολλά πράγματα. Μπορεί και να τρέφει ακόμη την πεποίθηση ότι το Τρίτο Ράιχ θα κρατήσει χίλια χρόνια».

«Τι; Θες να πεις ότι δεν θα κρατήσει;»

Ο Κούλμαν χαχάνισε.

«Είναι ανάγκη να αστειεύεσαι με τα πάντα, Χάουσερ;»

Ο τόνος της φωνής του Άιχμαν φανέρωνε θυμό και εκνευρισμό.

«Αστειεύομαι μόνο με ό,τι μου φαίνεται αστείο», είπα. «Δεν θα μου περνούσε καν από το μυαλό να αστειεντώ με κάτι πραγματικά σημαντικό. Ειδικά αν επρόκειτο να στενοχωρήσω εσένα, Ρικάρντο».

Ένωσα το βλέμμα του Άιχμαν να καίει το μάγουλό μου κι όταν γύρισα να τον κοιτάξω, το στόμα του είχε γίνει λεπτό και αυστηρό. Για μια στιγμή συνέχισε να με κοιτάζει σαν να με σκόπευε με το τουφέκι του.

«Τι ακριβώς κάνεις εδώ, χερ δόκτορ Χάουσερ;»

«Το ίδιο που κάνεις κι εσύ, Ρικάρντο. Προσπαθώ να ξεφύγω απ' όλα αυτά».

«Ναι, αλλά γιατί; Γιατί; Δεν μου φαίνεσαι και τόσο Ναζί».

«Είμαι κάτι σαν μοσχαρίσια μπριζόλα. Φαιός μόνο απ' έξω. Από μέσα είμαι κόκκινος».

Ο Άιχμαν γύρισε προς το παράθυρο, σαν να μην μπορούσε πια να με κοιτάξει ούτε στιγμή.

«Πολύ θα ήθελα μια καλή μπριζόλα τώρα», μουρμούρισε ο Κούλμαν.

«Τότε έχεις έρθει στο σωστό μέρος», είπε ο Φούλντερ. «Στη Γερμανία η μπριζόλα είναι απλώς μια μπριζόλα, ενώ εδώ αποτελεί πατριωτικό καθήκον».

Περνούσαμε ακόμη μέσα από το ναύσταθμο. Τα περισσότερα ονόματα στις αποθήκες του τελωνείου και στις δεξαμενές πετρελαίου ήταν βρετανικά ή αμερικανικά: Oakley & Watling, Glasgow Wire, Wainwright Brothers, Ingham Clark, English Electric, Crompton Parkinson και Western Telegraph. Μπροστά σε μια μεγάλη ανοιχτή αποθήκη καμιά δεκαριά κύλινδροι δημοσιογραφικού χαρτιού σε μέγεθος θημωνιάς γίνονταν πολτός μέσα στην πρωινή βροχή. Ο Φούλντερ έδειξε γελώντας.

«Ορίστε», είπε σχεδόν θριαμβευτικά. «Να ο περονισμός σε δράση. Ο Περόν δεν κλείνει τις εφημερίδες που κάνουν αντιπολίτευση, ούτε συλλαμβάνει τους εκδότες τους. Δεν τις εμποδίζει καν να αγοράζουν δημοσιογραφικό χαρτί. Απλώς εξασφαλίζει πως όταν το χαρτί φτάσει στα χέρια τους, θα είναι άχρηστο. Βλέπετε ο Περόν έχει όλα τα μεγάλα εργατικά συνδικάτα στο τσεπάκι του. Αυτή ακριβώς είναι η αργεντίνικη εκδοχή του φασισμού».

ΔΥΟ

Μπουένος Άιρες. 1950.

Το Μπουένος Άιρες είχε την εικόνα και την οσμή που είχε κάθε ευρωπαϊκή πρωτεύουσα πριν από τον πόλεμο. Καθώς διασχίζαμε με το αυτοκίνητο τους πολυσύχναστους δρόμους, κατέβασα το παράθυρο και πήρα μια βαθιά, ευφορική εισπνοή, γεμάτη καυσαέρια, καπνό πούρου, καφέ, ακριβή κολόνια, μαγειρεμένο κρέας, φρέσκα φρούτα, λουλούδια και χρώμα. Ήταν σαν να είχα μόλις επιστρέψει στη γη ύστερα από ένα ταξίδι στο διάστημα. Η Γερμανία – με τα σιτηρέσια, και τις πολεμικές ζημιές, και το αίσθημα ενοχής και τα συμμαχικά δικαστήρια – φάνταζε εκατομμύρια χιλιόμετρα μακριά. Στο Μπουένος Άιρες υπήρχε πολλή κίνηση γιατί υπήρχε πολλή βενζίνη. Οι άνθρωποι ήταν ανέμελοι, καλοντυμένοι και καλοταϊσμένοι, γιατί τα καταστήματα ήταν γεμάτα ρούχα και φαγητά. Το Μπουένος Άιρες όχι μόνο δεν ήταν το απόμακρο φτωχικό μέρος που θα περίμενε κανείς, αλλά αντιθέτως έμοιαζε σχεδόν να βρίσκεται ακόμη στην μπελ εποχή. Σχεδόν.

Το κρησφύγετο ήταν στον αριθμό 1429 της οδού Μοναστέριο, στη συνοικία Φλορίδα. Ο Φούλντνερ είπε ότι η Φλορίδα ήταν το κομψότερο τμήμα του Μπουένος Άιρες, αλλά κάτι τέτοιο δεν φαινόταν μέσα από το κρησφύγετο. Το εξωτερικό του ήταν προστατευμένο από ένα κέλυφος γιγάντιων πεύκων, και μάλλον το αποκαλούσαν κρησφύγετο, γιατί από το δρόμο δεν υποψιαζόσουν την ύπαρξή του. Από μέσα γνώριζες την ύπαρξή του, αλλά ευχόσουν

να μην υπήρχε. Η κουζίνα ήταν βαμμένη στο χρώμα της σκουριάς, ενώ οι ανεμιστήρες της οροφής είχαν τη σκουριά ενσωματωμένη. Η ταπετσαρία στους τοίχους ήταν κίτρινη, παρ' όλο που δεν ήταν αυτό το αρχικό της χρώμα, και τα έπιπλα έμοιαζαν λες και ήθελαν να επιστρέψουν στη φύση. Δύσοσμο, αποσαθρωμένο, με μια αύρα μούχλας, ήταν από εκείνα τα σπίτια που ανήκαν σε φιάλη φορμαλδεΰδης.

Με έβαλαν σε μια κρεβατοκάμαρα με σπασμένο παντζούρι, ξεφτισμένο χαλί κι ένα μπρούντζινο κρεβάτι με στρώμα λεπτό σαν φέτα ψωμιού σίκαλης και εξίσου άνετο. Μέσα από το μουτζουρωμένο κι αραχνιασμένο παράθυρο φαινόταν ένας μικρός κήπος, κατάφυτος με γιασεμιά, φτέρες και κλήματα. Υπήρχε κι ένα μικρό σιντριβάνι που είχε καιρό να δουλέψει: μια γάτα είχε γεννήσει μερικά γατάκια εκεί μέσα, ακριβώς κάτω από έναν χάλκινο κρουνό, πράσινο σαν τα μάτια της. Δεν ήταν όλα άσχημα όμως. Τουλάχιστον είχα δικό μου μπάνιο. Η μπανιέρα βεβαίως ήταν γεμάτη παλιά βιβλία, αλλά αυτό δεν σήμαινε ότι δεν μπορούσα να κάνω μπάνιο εκεί. Μου αρέσει να διαβάζω όταν κάνω μπάνιο.

Ένας άλλος Γερμανός έμενε ήδη εκεί. Το πρόσωπό του ήταν κόκκινο και πρησμένο και κάτω από τα μάτια του κρέμονταν σακούλες σαν αιώρες μάγαιρα σε πλοίο. Τα μαλλιά του είχαν το χρώμα του άχρuru και ήταν εξίσου απείθαρχα στο χτένισμα, και το σώμα του ήταν λεπτό και γεμάτο ουλές, που έδειχναν σαν να ήταν από σφαίρες. Αυτές φαίνονταν αμέσως γιατί φορούσε το δυσώδες απομεινάρι μιας ρόμπας με τον έναν ώμο γυμνό, σαν χλαμύδα. Στα πόδια του είχε κισσούς μεγάλους σαν απολιθωμένες σαύρες. Έμοιαζε στωικός τύπος, απ' αυτούς που μάλλον κοιμούνται μέσα σε βαρέλι, αν εξαιρέσεις το μπουκαλάκι με αλκοόλ στην τσέπη της ρόμπας του και το μονόκλ στο μάτι, που του χάριζαν μια πινελιά αυτοπεποίθησης και εξευγενισμού.

Ο Φούλντνερ τον σύστησε ως Φερνάντο Άιφλερ, ωστόσο

μάλλον αυτό δεν ήταν το πραγματικό του όνομα. Οι τρεις μας του χαμογελάσαμε ευγενικά, αλλά μας κυριεύσε η ίδια σκέψη: πως αν μέναμε για πολύ σ' αυτό το κρησφύγετο, θα καταλήγαμε σαν τον Φερνάντο Άιφλερ.

«Δεν μου λέτε, παιδιά, έχετε κανένα τσιγάρο;» ρώτησε ο Άιφλερ. «Φαίνεται πως έχω ξεμείνει».

Ο Κούλμαν του έδωσε ένα και τον βοήθησε να ανάψει. Στο μεταξύ ο Φούλντερ ζήτησε συγγνώμη για τα φτωχικά δωμάτια, είπε πως ήταν μόνο για λίγες μέρες και εξήγησε πως ο μόνος λόγος που βρισκόταν ακόμη εκεί ο Άιφλερ ήταν επειδή είχε απορρίψει όλες τις δουλειές που του είχε προσφέρει η ΔΑΙΕ, η οργάνωση που μας είχε φέρει στην Αργεντινή. Αυτό το είπε με απόλυτη φυσικότητα, αλλά ο νέος μας συγκάτοικος έδειξε φανερά αγανακτισμένος.

«Δεν διέσχισα τη μισή υφήλιο για να έρθω εδώ να δουλέψω», είπε ο Άιφλερ χολωμένος. «Για ποιον με πέρασες; Είμαι Γερμανός αξιωματικός και ευγενής, όχι κανένας τραπεζικός υπάλληλος, διάολε. Στ' αλήθεια, Φούλντερ, αυτό παραπάει. Όταν ήμαστε στη Γένοβα, κανείς δεν μου είπε ότι θα έπρεπε να δουλεύω για να ζήσω. Δεν θα ερχόμουν αν ήξερα ότι έχετε από μένα την απαίτηση να δουλέψω για το ψωμί μου. Θέλω να πω δεν φτάνει που αναγκάστηκα να εγκαταλείψω το σπίτι της οικογένειάς μου στη Γερμανία, τώρα με υποχρεώνετε να δεχτώ κι από πάνω τον εξευτελισμό να πρέπει να δίνω αναφορά σε κάποιον εργοδότη».

«Μήπως θα προτιμούσατε να σας έχουν κρεμάσει οι Σύμμαχοι, χερ Άιφλερ;» είπε ο Άιχμαν.

«Από τη μια η αμερικάνικη θηλιά, από την άλλη το αργεντίνικο καπίστρι», είπε ο Άιφλερ. «Δεν είναι επιλογές αυτές για έναν άνθρωπο του δικού μου επιπέδου. Ειλικρινά θα προτιμούσα να με έχουν εκτελέσει οι βρωμορώσοι, παρά να έχω να αντιμετωπίσω ένα γραφείο με υπαλλήλους στις εννιά κάθε πρωί. Αυτό είναι απολίτιστο». Χαμογέλασε ελαφρά στον Κούλμαν. «Ευχαριστώ για το

τοιγάρο. Και καλώς ήρθατε στην Αργεντινή. Τώρα, κύριοι, αν μου επιτρέπετε...»

Έκανε μια άκαμπτη υπόκλιση, μπήκε κουτσαίνοντας στο δωμάτιό του και έκλεισε πίσω του την πόρτα.

Ο Φούλντνερ σήκωσε τους ώμους και είπε: «Κάποιοι δυσκολεύονται περισσότερο από άλλους να προσαρμοστούν. Ιδίως αν είναι αριστοκράτες όπως ο Άιφλερ».

«Θα έπρεπε να το έχω καταλάβει», είπε περιφρονητικά ο Άιχμαν.

«Θα σας αφήσω με τον χερ Γκέλερ να βουλευτείτε», είπε στον Άιχμαν. Μετά γύρισε προς το μέρος μου. «Χερ Χάουσερ. Εσείς έχετε ραντεβού τώρα το πρωί».

«Εγώ;»

«Ναι. Θα πάμε στο αστυνομικό τμήμα στο Μορένο», είπε. «Στο Μητρώο Αλλοδαπών. Όλες οι νέες αφίξεις πρέπει να παρουσιάζονται εκεί για να αποκτήσουν *cedula de identidad*.* Σας διαβεβαιώ πως είναι απλώς διαδικαστικό θέμα, χερ δόκτορ Χάουσερ. Φωτογραφίες και δακτυλικά αποτυπώματα, τέτοια πράγματα. Θα τη χρειαστείτε όλοι σας για να πιάσετε δουλειά φυσικά, αλλά για να κρατάμε τα προσχήματα, καλό θα ήταν να μην εμφανιστείτε όλοι μαζί».

Έξω από το κρησφύγετο όμως ο Φούλντνερ ομολόγησε ότι, παρ' όλο που ήταν αλήθεια πως όλοι μας θα χρειαζόμασταν *cedula* από το τοπικό αστυνομικό τμήμα, εμείς δεν πηγαίναμε τώρα εκεί.

«Κάτι έπρεπε να πω όμως», είπε. «Δεν μπορούσα να τους πω πού θα πηγαίναμε στ' αλήθεια, δεν ήθελα να τους στενοχωρήσω».

«Α, όχι, δεν θα θέλαμε ποτέ κάτι τέτοιο», είπα και μπήκα στο αυτοκίνητο.

«Και σε παρακαλώ όταν γυρίσουμε, προς Θεού, μην τους πεις

* Δελτίο ταυτότητας. (Σ.τ.Μ.)

πού πήγες. Με τον Άιφλερ ήδη υπάρχει αρκετή πικρία μέσα σ' εκείνο το σπίτι, δεν χρειάζεται να προσθέσεις κι άλλη».

«Φυσικά. Θα είναι το μικρό μας μυστικό».

«Κάνεις αστείακια», είπε καθώς έβαζε μπρος το αυτοκίνητο κι αρχίσαμε να απομακρυνόμαστε, «αλλά μόνο εγώ θα γελάω μόλις μάθεις πού πηγαίνεις».

«Μη μου πεις ότι θα με απελάσουν κιόλας».

«Όχι, τίποτα τέτοιο. Πάμε να δούμε τον Πρόεδρο».

«Ο Χουάν Περόν θέλει να δει εμένα;»

Ο Φούλντερ γέλασε, ακριβώς όπως είχε προβλέψει. Φαντάζομαι πως η έκφραση του προσώπου μου θα πρέπει να ήταν πολύ αστεία εκείνη τη στιγμή.

«Τι έκανα; Κέρδισα κανένα σπουδαίο βραβείο; Για τον πιο πολλά υποσχόμενο Ναζί που ήρθε στην Αργεντινή;»

«Είτε το πιστεύεις είτε όχι, στον Περόν αρέσει να συναντά προσωπικά πολλούς από τους Γερμανούς αξιωματικούς που φτάνουν εδώ στην Αργεντινή. Αγαπά πολύ τη Γερμανία και τους Γερμανούς».

«Αυτό δεν μπορείς να το πεις για πολλούς ανθρώπους».

«Άλλωστε είναι και ο ίδιος στρατιωτικός».

«Γι' αυτό τον έκαναν στρατηγό φαντάζομαι».

«Κυρίως του αρέσει να γνωρίζει ανθρώπους της ιατρικής επιστήμης. Ο παππούς του Περόν ήταν γιατρός. Ήθελε και ο ίδιος να γίνει γιατρός, αλλά τελικά πήγε στην Εθνική Στρατιωτική Ακαδημία».

«Α, αυτό είναι ένα λάθος που γίνεται εύκολα», είπα. «Αντί να κάνεις τους ανθρώπους καλά, τους ξεκάνεις».

Ρίχνοντας δυο τρία παγάκια στη φωνή μου είπα:

«Μη νομίζεις ότι δεν αντιλαμβάνομαι την τιμή που μου γίνεται, Κάρλος. Όμως, ξέρεις, έχουν περάσει αρκετά χρόνια από την τελευταία φορά που έβαλα στηθοσκόπιο στ' αυτιά μου. Ελπίζω να

μην περιμένει από μένα να βρω τη θεραπεία για τον καρκίνο ή να του μεταφέρω τα κουτσομπολιά από την τελευταία γερμανική ιατρική επιθεώρηση. Άλλωστε τα τελευταία πέντε χρόνια κρυβόμουν μέσα σε μια καρβουναποθήκη».

«Χαλάρωσε», είπε ο Φούλντνερ. «Δεν είσαι ο πρώτος Ναζί γιατρός που έχω συστήσει στον Πρόεδρο. Και μάλλον δεν θα είσαι κι ο τελευταίος. Το γεγονός ότι είσαι άνθρωπος της Ιατρικής απλώς επιβεβαιώνει ότι είσαι μορφωμένος και ευγενής».

«Όποτε το απαιτεί η περίπτωση, μπορώ να περάσω για ευγενής», είπα.

Κούμπωσα το γιακά του πουκαμίσου μου, ίσιωσα τη γραβάτα μου και κοίταξα το ρολόι μου.

«Το συνηθίζει να δέχεται επισκέπτες μαζί με τα βραστά αυγά του και την εφημερίδα του;»

«Ο Περόν πηγαίνει στο γραφείο του από τις εφτά», είπε ο Φούλντνερ. «Εκεί μέσα. Στην Κάσα Ροσάδα».

Έγνεψε προς ένα κτίριο βαμμένο ροζ, που βρισκόταν στην άλλη άκρη μιας πλατείας περιστοιχισμένης από φοίνικες και αγάλματα. Έμοιαζε με ένα παλάτι Ινδού μαχαραγιά που είχα δει κάποτε σε κάποιο περιοδικό.

«Ροζ», είπα. «Το αγαπημένο μου χρώμα για τα κρατικά κτίρια. Ποιος ξέρει; Ίσως ο Χίτλερ να ήταν ακόμη στην εξουσία αν είχε βάψει την Καγκελαρία του Ράιχ με κάποιο ομορφότερο χρώμα και όχι γκρίζο».

«Υπάρχει μια ιστορία που εξηγεί γιατί είναι ροζ».

«Μη μου την πεις. Θα νιώθω πιο χαλαρός αν σκέφτομαι τον Περόν σαν το είδος προέδρου που προτιμά το ροζ. Πίστεψέ με, Κάρλος, όλα αυτά είναι πολύ καθησυχαστικά».

«Τώρα που το θυμήθηκα, αστειεύοσουν όταν έλεγες ότι είσαι κόκκινος, έτσι δεν είναι;»

«Ήμουν σε σοβιετική φυλακή δύο χρόνια, Κάρλος. Εσύ τι λες;»